BOLALARDA O‘RTA QULOQ YALLIG‘LANISHINING KLINIK XUSUSIYATLARI VA PROFILAKTIKASI

Erkinov Anvar Akram o'g'li
Jondor tuman tibbiyot birlashmasi ko’p tarmoqli markaziy polikilinikasi Lor shifokori
E-mail: anvar.akramovich8800@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.22035170

Annotatsiya. Ushbu maqolada bolalarda o‘rta quloq yallig‘lanishi (otitis media)ning klinik xususiyatlari, asosiy xavf omillari, kechishi va profilaktikasi masalalari yoritilgan. Bolalik davrida eshitish nayining anatomik-fiziologik xususiyatlari, yuqori nafas yo‘llari infeksiyalari va immun tizimining yetuk emasligi o‘rta quloq yallig‘lanishining rivojlanishiga moyillikni oshirishi mumkin. Kasallikning asosiy klinik belgilari sifatida quloq og‘rig‘i, isitma, eshitishning pasayishi va umumiy bezovtalik ko‘rib chiqilgan. Profilaktikada respirator infeksiyalarni o‘z vaqtida davolash, emizishni qo‘llab-quvvatlash, passiv chekishdan himoyalash va bolalarni muntazam tibbiy kuzatuvdan o‘tkazish muhim ahamiyatga ega. Erta tashxislash va profilaktik choralarni kompleks qo‘llash kasallikning qaytalanishi hamda asoratlarini kamaytirishga yordam beradi.
Kalit so‘zlar: bolalar, o‘rta quloq yallig‘lanishi, otitis media, quloq og‘rig‘i, eshitish pasayishi, xavf omillari, profilaktika, erta tashxislash.

Аннотация. В статье рассматриваются клинические особенности, основные факторы риска и вопросы профилактики воспаления среднего уха (среднего отита) у детей. Анатомо-физиологические особенности слуховой трубы в детском возрасте, инфекции верхних дыхательных путей и незрелость иммунной системы могут способствовать развитию среднего отита. Основными клиническими проявлениями заболевания являются боль в ухе, повышение температуры тела, снижение слуха и общее беспокойство ребенка. В профилактике важное значение имеют своевременное лечение респираторных инфекций, поддержка грудного вскармливания, защита детей от пассивного курения и регулярное медицинское наблюдение. Раннее выявление заболевания и комплексное проведение профилактических мероприятий способствуют снижению частоты рецидивов и осложнений.
Ключевые слова: дети, воспаление среднего уха, средний отит, боль в ухе, снижение слуха, факторы риска, профилактика, ранняя диагностика.

Abstract. This article examines the clinical features, major risk factors, and prevention of otitis media in children. The anatomical and physiological characteristics of the Eustachian tube in childhood, upper respiratory tract infections, and immature immune responses may increase susceptibility to middle ear inflammation. The main clinical manifestations include ear pain, fever, hearing impairment, and general irritability. Preventive measures include timely management of respiratory infections, promotion of breastfeeding, protection from exposure to tobacco smoke, and regular medical monitoring. Early diagnosis and comprehensive preventive measures can help reduce recurrent episodes and complications of otitis media in children.
Keywords. children, otitis media, middle ear inflammation, ear pain, hearing impairment, risk factors, prevention, early diagnosis.

Kirish. Bolalarda o‘rta quloq yallig‘lanishi, ya’ni otitis media, pediatrik otorinolaringologiyada keng uchraydigan kasalliklardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, hayotning dastlabki yillarida bolalarning anatomik va fiziologik xususiyatlari sababli o‘rta quloq infeksiyalariga moyillik yuqori bo‘ladi. Kasallikning tez-tez takrorlanishi bolaning umumiy holatiga, uyqusi va kundalik faolligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi, ayrim hollarda esa vaqtinchalik eshitish pasayishiga olib kelishi mumkin.

O‘rta quloq yallig‘lanishining rivojlanishida yuqori nafas yo‘llari infeksiyalari muhim o‘rin tutadi. Shamollash va boshqa respirator infeksiyalar vaqtida eshitish nayining faoliyati buzilib, o‘rta quloq bo‘shlig‘ida suyuqlik to‘planishi va yallig‘lanish jarayoni rivojlanishi mumkin. Bolalarda eshitish nayining kattalarga nisbatan qisqaroq va gorizontalroq joylashganligi infeksiyaning burun-halqumdan o‘rta quloqqa tarqalishiga sharoit yaratadi.

Kasallikning asosiy klinik belgilari quloq og‘rig‘i, tana haroratining ko‘tarilishi, eshitishning pasayishi, bolaning bezovtaligi va uyqu buzilishi bilan namoyon bo‘ladi. Kichik yoshdagi bolalarda shikoyatlarni aniq ifodalash imkoniyati cheklanganligi sababli kasallikni o‘z vaqtida aniqlash ota-onalar va tibbiyot xodimlaridan alohida e’tibor talab qiladi. Erta tashxislash va to‘g‘ri davolash kasallikning asoratlanishi va qaytalanish xavfini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili. Bolalarda o‘rta quloq yallig‘lanishi pediatrik otorinolaringologiyada eng ko‘p uchraydigan kasalliklardan biri bo‘lib, uning rivojlanishida yoshga xos anatomik va fiziologik xususiyatlar muhim o‘rin tutadi. Ayniqsa, eshitish nayining bolalik davridagi tuzilishi va faoliyatining o‘ziga xosligi nazofarenksdagi infeksiyaning o‘rta quloqqa tarqalishiga sharoit yaratadi [1]. Adabiyotlarda o‘tkir otitis medianing asosiy klinik belgilari sifatida quloq og‘rig‘i, isitma, eshitishning vaqtincha pasayishi, bolaning bezovtaligi va uyqu buzilishi ko‘rsatiladi. Kichik yoshdagi bolalarda simptomlarning noaniq namoyon bo‘lishi sababli tashxis qo‘yishda anamnez, otoskopik tekshiruv va klinik belgilarni kompleks baholash muhim hisoblanadi [2]. O‘rta quloq yallig‘lanishining rivojlanishida yuqori nafas yo‘llari virusli infeksiyalari asosiy qo‘zg‘atuvchi omillardan biri sifatida qayd etiladi. Respirator infeksiya natijasida eshitish nayining ventilyatsion faoliyati buzilib, o‘rta quloq bo‘shlig‘ida manfiy bosim va suyuqlik to‘planishi yuzaga kelishi mumkin. Keyinchalik bakterial infeksiya qo‘shilishi yallig‘lanish jarayonining kuchayishiga olib keladi [3]. Tadqiqotlarda bolalarda otitis medianing qaytalanishiga bir qator xavf omillari ta’sir qilishi aniqlangan. Erta yosh, bolalar jamoalarida bo‘lish, yuqori nafas yo‘llari infeksiyalarining tez-tez takrorlanishi, passiv chekish va ayrim anatomik xususiyatlar kasallik xavfini oshirishi mumkin. Ushbu omillarni aniqlash profilaktik tadbirlarni individual rejalashtirish imkonini beradi [4]. Profilaktika masalasida emizishning himoya ta’siri alohida ta’kidlanadi. Ko‘krak suti bilan oziqlantirish bolalarda nafas yo‘llari va o‘rta quloq infeksiyalarining ayrim shakllari rivojlanish xavfini kamaytirishi mumkin. Shuningdek, bolani tamaki tutunidan himoya qilish, emlash tadbirlarini o‘z vaqtida amalga oshirish va respirator infeksiyalarni nazorat qilish profilaktikaning muhim yo‘nalishlari hisoblanadi [5]. Qaytalanuvchi o‘rta quloq yallig‘lanishida eshitish holatini muntazam baholash muhim ahamiyatga ega. Tez-tez takrorlanuvchi yallig‘lanish yoki o‘rta quloqda uzoq vaqt saqlanib qoluvchi suyuqlik vaqtinchalik eshitish pasayishiga sabab bo‘lishi mumkin. Bu holat, ayniqsa, nutq va til rivojlanishining faol davrida bo‘lgan bolalarda alohida klinik ahamiyat kasb etadi [6]. Zamonaviy klinik tavsiyalarda bolalarda otitis mediani boshqarishda kasallikning og‘irligi, bolaning yoshi, simptomlarning davomiyligi va asoratlar xavfini hisobga olgan holda individual yondashuv tavsiya etiladi. Keraksiz antibiotiklardan foydalanishni kamaytirish, klinik kuzatuvni to‘g‘ri tashkil etish va profilaktik choralarni kuchaytirish davolash sifatini oshirishga yordam beradi [7].

Materiallar va usullar. Tadqiqot bolalarda o‘rta quloq yallig‘lanishining klinik xususiyatlari va profilaktik omillarini baholash maqsadida olib borildi. Tadqiqotga otitis media tashxisi bilan murojaat qilgan 60 nafar bola jalb qilindi. Bemorlarning yoshi, asosiy klinik belgilari, kasallikning qaytalanish holatlari va profilaktik omillarga rioya qilinishi o‘rganildi. Klinik baholash anamnez, otoskopik tekshiruv va umumiy klinik ko‘rsatkichlar asosida amalga oshirildi. Olingan ma’lumotlar son va foiz ko‘rsatkichlarida ifodalandi.

1-jadval. Tadqiqot ishtirokchilarining asosiy klinik ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkich	n	%
Jami bolalar	60	100
Quloq og‘rig‘i	48	80
Isitma	39	65
Eshitish pasayishi	27	45
Bezovtalik/uyqu buzilishi	36	60
Yuqori nafas yo‘llari infeksiyasi tarixi	42	70
Qaytalanuvchi otitis media	18	30

2-jadval. Bolalarda o‘rta quloq yallig‘lanishining profilaktik omillari

Profilaktik ko‘rsatkich	n	%
Ko‘krak suti bilan oziqlantirilgan	44	73,3
Passiv chekishdan himoyalangan	51	85,0
Emlashlar to‘liq amalga oshirilgan	54	90,0
Respirator infeksiyalar o‘z vaqtida davolangan	47	78,3
Muntazam LOR ko‘rigidan o‘tgan	38	63,3
Gigiyena qoidalariga rioya qilingan	49	81,7
Profilaktik tadbirlar yetarli bo‘lmagan	14	23,3

Tadqiqotda klinik belgilar va xavf omillari o‘rtasidagi bog‘liqlik tahlil qilinib, bolalarda o‘rta quloq yallig‘lanishini erta aniqlash va profilaktika choralarini takomillashtirish imkoniyatlari baholandi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari bolalarda o‘rta quloq yallig‘lanishining rivojlanishida yuqori nafas yo‘llari infeksiyalari, yoshga xos anatomik xususiyatlar va ayrim

tashqi muhit omillari muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi. Kuzatuvga olingan 60 nafar boladan 42 nafarida (70%) kasallikdan oldin yuqori nafas yo‘llari infeksiyasi kuzatilgani otitis media rivojlanishida respirator infeksiyalarning muhim o‘rin tutishini ko‘rsatadi.

Klinik belgilar orasida quloq og‘rig‘i eng ko‘p uchragan bo‘lib, 48 nafar (80%) bolada qayd etildi. Isitma 39 nafar (65%), bezovtalik va uyqu buzilishi 36 nafar (60%) bemorda kuzatildi. Eshitish pasayishi 27 nafar (45%) bolada aniqlangan. Ushbu ko‘rsatkichlar kasallikni erta aniqlashda ota-onalar va tibbiyot xodimlarining klinik belgilarni to‘g‘ri baholashi muhimligini ko‘rsatadi.

Qaytalanuvchi otitis media 18 nafar (30%) bolada kuzatilgani kasallikning profilaktikasiga alohida e’tibor qaratish zarurligini ko‘rsatadi. Takroriy yallig‘lanish epizodlari bolaning eshitish faoliyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli tez-tez kasallanadigan bolalarda muntazam otorinolaringologik ko‘rik va eshitish holatini nazorat qilish maqsadga muvofiqdir. Profilaktik ko‘rsatkichlar tahlili emlashlarning o‘z vaqtida amalga oshirilishi, passiv chekishdan himoyalanish, respirator infeksiyalarni o‘z vaqtida davolash va gigiyena qoidalariga rioya qilish muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi. Tadqiqotda bolalarning 90%ida emlashlar to‘liq amalga oshirilgani, 85% bolalar passiv chekishdan himoyalangani va 78,3% holatda respirator infeksiyalar o‘z vaqtida davolangani aniqlandi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari bolalarda o‘rta quloq yallig‘lanishi keng tarqalgan LOR kasalliklaridan biri bo‘lib, uning rivojlanishida yuqori nafas yo‘llari infeksiyalari muhim xavf omili ekanligini ko‘rsatdi. Tadqiqotda quloq og‘rig‘i, isitma, bolaning bezovtaligi va eshitish pasayishi asosiy klinik belgilar sifatida qayd etildi. Kasallikning qaytalanishi 30% holatda kuzatilgani bolalarni muntazam otorinolaringologik kuzatuvdan o‘tkazish va eshitish faoliyatini nazorat qilish zarurligini ko‘rsatadi. Profilaktik choralar orasida o‘z vaqtida emlash, respirator infeksiyalarni davolash, passiv chekishdan himoyalanish, ko‘krak suti bilan oziqlantirish va gigiyena qoidalariga rioya qilish muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, bolalarda o‘rta quloq yallig‘lanishini erta aniqlash, xavf omillarini kamaytirish va kompleks profilaktik tadbirlarni amalga oshirish kasallikning qaytalanishi hamda asoratlarini kamaytirish, eshitish faoliyatini saqlash va bolaning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Kliegman R.M., St. Geme J.W. Nelson Textbook of Pediatrics. Elsevier.
2. Schilder A.G.M., Chonmaitree T., Cripps A.W. va boshqalar. Otitis media. Nature Reviews Disease Primers.
3. Lieberthal A.S., Carroll A.E., Chonmaitree T. va boshqalar. The diagnosis and management of acute otitis media. Pediatrics.
4. Uhari M., Mäntysaari K., Niemelä M. A meta-analytic review of the risk factors for acute otitis media. Clinical Infectious Diseases.
5. Venekamp R.P., Damoiseaux R.A.M.J., Schilder A.G.M. Acute otitis media in children. BMJ Clinical Evidence.
6. Rosenfeld R.M., Shin J.J., Schwartz S.R. va boshqalar. Clinical practice guideline: Otitis media with effusion. Otolaryngology–Head and Neck Surgery.
7. Lieberthal A.S., Ganiats T.G., Cox E.O. va boshqalar. The diagnosis and management of acute otitis media. Pediatrics.